ПОРОГИ

Культурно-політичний місячник для українців у Чехії
POROHY – Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince

№ 1/2026, рік XXXIV | č. 1/2026, ročník XXXIV
Усі випуски часопису "Пороги" знайдете на: **porohy.cz**
facebook.com/PorohyJournal | porohyjournal

ДАЛЕКІ ОБРІЇ СОФІЇ ЯБЛОНСЬКОЇ

Галицька дівчина, що обрала світ



4-14

Хроніки громади; Суспільство: Що таке популізм?; **Постать:** Далекі обрії Софії Яблонської;

15-17

Колонка в соцмережі: Віталій Портников; **Репортаж:** Прага—Ізюм: як влаштований один зі шляхів чеської допомоги Україні;

18-22

Розмова: 3-тя штурмова бригада: ціна просування і стан фронту. Василь "Ватра".

Любий читаче,

Реальність, у якій ми живемо, дедалі чіткіше окреслює головне — змісти, які формують суспільство, постаті, що розширюють його горизонти, і досвід війни, який не дозволяє лишатися осторонь.

Цей випуск «Порогів» відкривають хроніки громади — як спосіб зафіксувати пульс спільного життя, його ритм і напруження. Далі — розмова про суспільство крізь призму одного з найактуальніших понять сучасності: що таке популізм і як він працює.

У розділі «Постаті» ми звертаємося до Софії Яблонської — як далекі мандри сформували її спосіб мислення, що виходить за межі звичного.
Колонка Віталія Портникова в соціальних мережах — це зафіксована в моменті рефлексія на актуальні світові перипетії, що, як завжди, мають український вимір.

Репортаж «Прага — Ізюм» розкриває один із маршрутів допомоги Україні — конкретний, складний, вибудуваний з рішень і взаємодопомоги, який перетікає у розмову з Василем «Ватрою», представником 3-ї штурмової: про ціну просування, стан фронту і щоденну реальність війни.

Усі ці тексти сходяться в одному: спробі зрозуміти час, у якому ми живемо, і знайти в ньому власну точку опори.

Усвідомленого прочитання,
Редакція

instagram.com/porohyjournal/

facebook.com/PorohyJournal/

Підписатись на друковане видання:
www.porohy.cz

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці.

Виходить 12 разів на рік.
№ 1/2026, рік XXXIV.
Підписано до друку 19. 2. 2026 року.

Ел. пошта: editorial@porohy.cz.
Інтернет-адреса: porohy.cz,
Реєстрація: МК ЧР/7044.

Номер готували: Тетяна Пилипчук, Олег Баланда.
Художнє оформлення та верстка:
Тетяна Пилипчук.

Використовуються повідомлення пресслужб посольств, інформагенцій та ілюстрації з відкритих джерел. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів авторів.

Часопис видається із фінансовою допомогою Міністерства культури Чехії.

MINISTERSTVO KULTURY

Видає: "Українська ініціатива в ЧР",
Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296;
Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice.

Název je odvozen od ukrajinského "porih" – práh, říční práh.

Vychází 12 krát ročně.
Číslo 1/2026, ročník XXXIV.
Uzávěrka: 19. 2. 2026.

E-mail: editorial@porohy.cz
Web: porohy.cz
Registrační číslo: MK ČR/7044

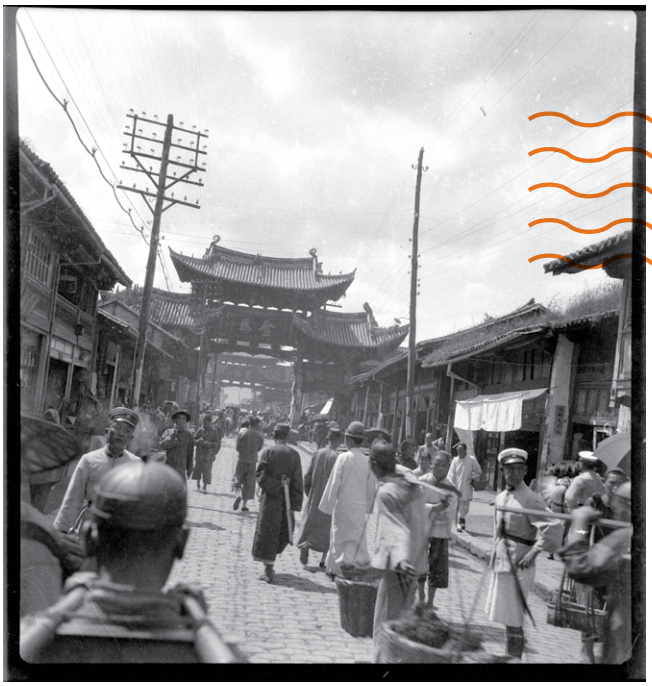
Na přípravě čísla se podíleli:
Teťana Pylypčuk, Oleh Balanda.
Art directorka a redaktorka: Teťana Pylypčuk.

Využíváme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce si vyhrazuje právo text krátit a nemusí se ztotožňovat s názory autora.

Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

MINISTERSTVO KULTURY

Vydává: Ukrajinská Iniciativa v ČR, z.s.,
Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296,
Číslo účtu: 1925774379/0800.



Вулиці провінції Юньнань в об'єктиві Софії Яблонської.
Джерело фото: Ukraine in Color

Зміст

Хроніки громади 4

Суспільство 6
Що таке популізм?

Постать 10
Далекі обрії Софії Яблонської. Галицька дівчина, що обрала світ

Колонка в соцмережі 15
Віталій Портников:
З пагорбів Солотвина відкривається мальовничий пейзаж...

Репортаж 16
Прага - Ізюм: як влаштований один з шляхів чеської допомоги Україні

Розмова 22
3-тя штурмова бригада: ціна просування та стан фронту. Василь "Ватра"

3,3

мільйона чеських крон вирішила виділити Празька міська рада гуманітарній організації "Člověk v tísni" для підтримки шкіл в Україні.

Міські депутати проголосували за фінансування програми допомоги українським школам. Це рішення стало відповіддю на повідомлення міністра закордонних справ Чехії Петра Мачіка про збільшення державної підтримки.

Згоду на виділення коштів ініціювали представники політичного об'єднання Praha Sobě, а також депутати від ODS і Піратів.

Метою фінансування є надання психосоціальної підтримки учням у школах на півдні України, де триває повномасштабна війна.

Психосоціальна підтримка спрямована на роботу з дітьми, які пережили тривалі стресові ситуації внаслідок війни.

Рішення міської ради Праги набирає чинності після офіційного оприлюднення постанови.

Організація "Člověk v tísni", яка отримає фінансування, має розпочати реалізацію програми підтримки навчальних закладів у найближчі місяці.

Міська влада зазначила, що це рішення спрямоване на підтримку дітей, які не можуть розраховувати на повноцінну державну допомогу. ■

Gromada.cz

13

лютого чеський президент Петер Павел відбуває на Мюнхенську безпекову конференцію, де говоритиме про Україну та популізм.

Про це повідомляє канцелярія глави держави. Він, зокрема, виступить у головній програмі на тему зростання у світі популістських політичних сил. Головна тема цьогорічної Мюнхенської конференції, яка відбуватиметься вже 62-й раз, — Under Destruction ("У процесі руйнування"): вона має на меті проаналізувати наслідки зростання впливу сил, що прагнуть не реформ, а руйнування дотеперішнього стану речей.

Павел також візьме участь у робочій групі щодо України разом з іншими главами держав і урядів.

На конференцію прибудуть майже 50 президентів і прем'єр-міністрів, а також політики, представники бізнесу, науки та інших галузей. Очікується, що до Мюнхена прибуде і президент України Володимир Зеленський. ■

Ukraina.radio.cz

90

мільярдів євро позики для України — таку ініціативу підтримав Європарламент. Чехія не візьме участі.

За всі три законодавчі кроки, необхідні для надання цієї позики, 11 лютого проголосували від 458 до 490 євродепутатів із 720.

Цю позику для України на 2026 і 2027 роки узгодили президенти і прем'єр-міністри країн Європейського Союзу на саміті в грудні минулого року. 60 мільярдів євро має бути спрямовано на оборонні та військові видатки Києва, ще 30 мільярдів — на підтримку бюджету. Без схвалення цієї позики Україна могла б залишитися без фінансування вже у квітні.

Гарантією цієї позики є резервні кошти в бюджеті Євросоюзу. За первісними планами, фінансові гарантії мали надати всі 27 країн ЄС.

Але Чехія, яку на тому саміті представляв новий прем'єр-міністр, лідер партії ANO Андрей Бабіш, відмовилася брати участь у цих гарантіях. Разом із Чехією відмовилися також Угорщина та Словаччина.

Тепер позику, навіть без участі трьох згаданих країн, ще має формально схвалити Рада ЄС. Як заявляли в Єврокомісії, перший транш цієї позики для України очікується у квітні. ■

Ukraina.radio.cz

28

лютого спливає останній термін для подачі заявок на участь в конкурсі для української молоді під патронатом голови чеського Сенату Мілоша Вистрчіла.

Учнівський та студентський літературний конкурс під назвою "Гідність у моменти, коли ми втрачаємо ґрунт під ногами" оголосила Чеськобратська церква. Це вже 5 річниця цього творчого конкурсу на тему прав людини. Як і раніше, патронат над конкурсом взяв голова Сенату Парламенту Чеської Республіки Мілош Вистрчіл.

Захист прав людини належить до основних завдань церкви, яка виступає за порозуміння та бореться з усіма формами дискримінації. Одним із конкретних прикладів таких зусиль є організація міжнародних "Тижнів проти расизму" в Чехії. У їхніх рамках також проводиться цей літературний конкурс.

Подаватисьможуть діти та молодь віком від 10 до 21 року. Кожен учасник може подати лише одну роботу. Роботи оцінюватиме експертне журі. Не менше трьох переможних місць у кожній категорії отримають цінні призи та фінансову винагороду. Переможці будуть урочисто оголошені в Сенаті Чеської Республіки 31 березня 2026 року.

Заявки і роботи приймаються до 28 лютого 2026 року (включно). Заповнити заявку та надіслати її в електронному вигляді з додатками слід через форму, яку разом з деталями знайдете за посиланням: ***e-cirkev.cz/soutěž/***

Твір має бути написаний чеською або українською мовою. Літературна форма: переважно роздум, також допустимі оповідання або есе. Максимальний обсяг: 5000 знаків з пробілами. У разі будь-яких запитань чи проблем пишіть на: soutez@e-cirkev.cz (CZ), або srdinkova@kalyna.cz (UA). ■

Proukrainu.blesk.cz

21

лютого в Празі відбудеться масштабна акція солідарності з Україною, під час якої планується виступ президента Чеської Республіки Петра Павла.

До участі запрошують організатори – "Člověk v tísni" та "Společně za Ukrajinu".

"Українці, ви не самі! Прийдімо чітко заявити, що громадяни Чеської Республіки й надалі стоять на боці України і що в цьому нічого не змінилося. У час, коли політичні сигнали з Чехії та світу стають розмитими, коли вину агресора намагаються релятивізувати, а популізм і цинізм посилюються, ми хочемо голосно сказати світові, що: про умови миру вирішують не агресор і не великі держави, а українці та українки; кінець війни не повинен означати кінець вільної України; ми хочемо миру, ми хочемо єдиної Європи, ми хочемо безпеки для себе та для України. Прийдіть показати, що Україна має значення. Що нам не байдуже майбутнє Європи і що справедливий мир це не порожні слова" – закликають організатори зі своїх соцмереж.

За словами організаторів, подія відбудеться 21 лютого 2026 року на Староміській площі, і до участі залучаться представники організацій-організаторів та свідки війни, які розкажуть факти про конфлікт, що Росія веде проти України.

Також повідомляють, що на сцені виступлять президент Чеської Республіки Петр Павел, матері чехів, які загинули у війні, режисерка Агнешка Голланд, олімпійський чемпіон з хокею Домінік Гашек та інші громадські діячі, а також представники українського громадянського суспільства.

Також повідомляють, що до четвертої річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну різноманітні акції пройдуть по всьому світу. ■

Mezha.net

22

січня Україна відзначає День Соборності — річницю події, що стала символом єдності українських земель.

Рівно 107 років тому, 22 січня 1919 року, на Софійській площі в Києві було проголошено Акт Злуки. Документ об'єднав Українську Народну Республіку та Західноукраїнську Народну Республіку в одну державу. Це стало результатом багаторічної боротьби українців за право бути разом у власній країні.

Як наголосили в посольстві України в Чеській Республіці, *сьогодні соборність – це не лише пам'ять про історичну подію. Це щоденний вибір, спільна відповідальність і взаємна підтримка, які мають вирішальне значення в умовах війни.*

З нагоди Дня Соборності посольство запрошує долучитися до живого "Ланцюга єдності" у Празі. Акція має символічно об'єднати два береги Влтави та нагадати, що сила України – в єдності.

Живі ланцюги вже багато років є одним із символів цього дня. Вони уособлюють згуртованість українців незалежно від кордонів і підкреслюють прагнення до сильної, вільної та соборної держави.

Ланцюг єдності запланований на суботу, 24 січня, об 11:00. Учасників запрошують зібратися біля пам'ятника Карлу IV на початку Карлового мосту з боку церкви святого Климента на Křižovnické náměstí у Старому Місті.

Організатори закликають приходити з родинами та друзями, взявши з собою українську і чеську символіку. Під час акції також пролунають слова подяки українським захисникам, які боронять Україну та безпеку всієї Європи, а також Чехії – за підтримку і солідарність з Україною. ■

Gromada.cz

Що таке популізм?

Це явище часто сприймають як повноцінну політичну ідеологію, однак такий підхід радше заплутує, ніж пояснює його природу. Точніше говорити про популізм як про симптом системної кризи, що виникає там, де руйнується довіра до інституцій і традиційних механізмів політичного представництва. Нідерландський політолог Кас Мудде у книзі Populist Radical Right Parties in Europe **визначає популізм як "тонку ідеологію" — тобто мінімальний набір уявлень, зведений до спрощеного морального поділу суспільства на "чистий народ" і "корумповану еліту", який не передбачає самодостатньої програми дій. У цьому сенсі популізм не є завершеною світоглядною системою: він використовує вже наявні ідеології як носіїв мобілізаційних емоцій та політичних вимог. Саме тому популісти трапляються по всьому політичному спектру — від крайньо лівих до крайньо правих.**



Матеріал: **Олег Баланда**

Історичний аспект

Історично популізм не є продуктом цифрової доби. Його ранні форми можна знайти ще в античному Римі серед руху *populares*, які апелювали до "волі народу" у боротьбі з сенатською аристократією. У XIX столітті популізм проявився в аграрних рухах США, а згодом — у латиноамериканських режимах XX століття. Політологиня Марґарет Кенован у праці *Populism* звертає увагу на те, що популізм постійно виникає з напруги між демократією як процедурою і демократією як обіцянкою. Коли інституції більше не виконують обіцянку участі, рівності та справедливості, з'являється запит на політиків, які говорять мовою прямого звернення до "справжнього народу".

Філософ Ернесто Лаклау у книжці *On Populist Reason* пропонує ще радикальніший погляд: популізм — це спосіб конструювання самого політичного суб'єкта. "Народ" у популістському дискурсі не існує наперед, він створюється через ланцюг вимог, об'єднаних спільним ворогом. Цей підхід дозволяє побачити, що популізм не є аномалією демократії — він є її тіньовою стороною, яка активується в моменти розриву між владою і суспільством.

Американський історик Річард Гофстедтер ще у 1964 році в есеї *The Paranoid Style in American Politics* зауважив іншу сталу рису популізму — схильність до змовного мислення. У кризові періоди політика починає сприйматися як боротьба з прихованими силами, що нібито зрадили націю зсередини. Цей "параноїдальний стиль" залишається актуальним і сьогодні, змінюючи лише носії та технології поширення.

Нарешті, німецький політолог Ян-Вернер Мюллер у книжці *What Is Populism?* підкреслює принципову антиплюралістичність популізму. Популісти визнають лише одну легітимну форму представництва — себе. Усі опоненти автоматично виключаються з "народу", оголошуються зрадниками або агентами еліт. Саме тому популізм варто розглядати не як альтернативу демократії, а як сигнал її глибокої внутрішньої кризи.

У підсумку популізм постає не як ідеологія з чіткими програмами та цілями, а як індикатор: він фіксує момент, коли складний світ більше не знаходить перекла-

ду мовою відповідальної політики. І що гучнішим стає цей симптом, то серйознішим є захворювання.

Чому раціональні люди масово підтримують ірраціональні обіцянки

Пояснювати успіх популізму винятково браком освіти або "маніпульованістю мас" — зручна, але хибна стратегія. Популізм апелює до цілком універсальних психологічних механізмів, які активуються в умовах тривоги, нестабільності та втрати орієнтирів. Раціональність у такі моменти не зникає — вона просто поступається місцем іншим формам прийняття рішень.

Політична психологиня Карен Стеннер у книжці *The Authoritarian Dynamic* показує, що авторитарні та популістські настрої не є сталими рисами характеру, вони "вмикаються" у відповідь на відчуття загрози — культурної, ідентифікаційної або безпекової. Коли людина стикається з різкою соціальною зміною, множинністю норм і нестачею зрозумілих правил, зростає запит на порядок, однозначність і сильну руку. Популізм у цьому сенсі пропонує не політичну програму, а психологічний прихисток.

Цей механізм добре пояснюється й когнітивною теорією Деніела Канемана, викладеною в книжці *Thinking, Fast and Slow*. Канеман розрізняє два режими мислення: повільний, аналітичний і енергозатратний та швидкий, інтуїтивний і емоційний. У стані стресу або перевантаження люди майже автоматично переходять до другого режиму. Саме тут популістські обіцянки — прості, емоційно насичені й чітко спрямовані на ворога — отримують перевагу над складними, але реалістичними поясненнями.

> **Авторитарні та популістські настрої не є сталими рисами характеру, вони "вмикаються" у відповідь на відчуття загрози — культурної, ідентифікаційної або безпекової**

Політичні переконання формуються не лише через факти, але й через образи, метафори й моральні схеми. Американський лінгвіст і філософ Джордж Лейкофф у праці *Don't Think of an Elephant!* додає ще один важливий елемент — фрейми (рамки) мислення. Популісти працюють саме з цими фреймами, задаючи рамку "зради", "відновлення справедливості" або "повернення контролю". І не проблема якщо очевидних проблем нема, популісти мають інструменти як їх добути. У такій системі координат раціональні контраргументи часто просто не доходять до адресата.

Сучасний популізм живиться не стільки економічними проблемами, скільки відчуттям символічного приниження. Люди, які вважають себе "зайвими" у новому світі, шукають політичні сили, що визнають їхню "гідність" і називають винних у її втраті.

Цю логіку блискуче ілюструє соціологиня Арлі Рассел Гохшильд у книжці *Strangers in Their Own Land*. Досліджуючи прихильників популістських рухів у США, вона вводить поняття "глибокої історії" — емоційного наративу, через який люди сприймають реальність. У цій історії факти мають другорядне значення порівняно з відчуттям несправедливості та образи.

Отже, популізм перемагає не через людську ірраціональність, а тому, що він вміло використовує особливості людської психології в умовах кризи. Він пропонує простоту замість складності, емоцію замість аналізу і ворога замість відповідальності — і саме це є запорукою успіху популістів у масовій свідомості.

Соцмережі, алгоритми і фабрики реальності

Популізм XXI століття неможливо пояснити без аналізу інформаційного середовища, у якому він існує. Якщо раніше популісту був потрібен мітинг, газета або телеканал, то сьогодні його головним союзником стали платформи, алгоритми і дані. Йдеться не просто про нові канали комунікації, а про якісно іншу інфраструктуру формування політичної реальності.

Шошана Зубофф у книжці *The Age of Surveillance Capitalism* описує соцмережі як частину економічної системи, що монетизує людську поведінку. Алгоритми платформ оптимізовані не для пошуку істини чи збалансованої дискусії, а для максимізації залучення. Найкраще ж залучення забезпечують емоції — передусім страх, обурення і гнів. У такому середовищі популістський контент стає ідеальним продуктом: він простий, конфліктний і легко масштабується. Правда програє не через змову, а через бізнес-логіку соцмереж.

Цей ефект посилюється персоналізацією інформації. Елі Парайзер у праці *The Filter Bubble* показує, як алгоритмічні стрічки формують замкнені інформаційні простори, у яких користувач бачить лише те, що підтверджує його попередні переконання. Політична реальність розпадається на паралельні версії, між якими майже зникає спільне поле фактів. Касс Санстайн у книжці *#Republic* додає, що в таких умовах групи не просто радикалізуються — вони втрачають здатність уявляти легітимність іншої позиції чи точки зору. Популізм тут не переконує опонентів, а цементує власну авдиторію.

Особливу роль у цій екосистемі відіграють ботоферми і мережі скоординованої неавтентичної поведінки. Вони створюють ілюзію більшості, підсилюють крайні позиції та штучно загострюють конфлікти. Інформаційні торнадо, що виникають внаслідок таких дій, не мають на меті довести вірність своєї позиції, але в тому, щоб дезорієнтувати людей, котрі ще не визначились щодо кожного конкретного чутливого питання. У такому середовищі людина швидше хапається за прості пояснення і чітко окресленого ворога — класичний популістський набір.

Найбільш показовим технологічним прикладом маніпуляції масовою свідомістю став кейс компанії Cambridge Analytica. У книжці *Mindf*ck* Крістофер Вайлі, один із її співробітників, детально описує, як компанія використовувала персональні дані 87 мільйонів користувачів Facebook для створення психологічних профілів і таргетованої реклами, щоб маніпулювати виборцями. Автор розкриває роль компанії у перемозі Дональда Трампа на вибо-

рах у США 2016 року, референдумі щодо Brexit та інших політичних кампаніях у світі. Таким чином чітко з'ясовується як дані перетворилися на "невидиму зброю" для підриву демократії, використовуючи алгоритми для посилення параної, расизму та інших соціальних розколів.

У іншому схожому дослідженні *Network Propaganda* стверджується, що медіа-середовище перетворюється на ізольовану систему, де ідеологічна відповідність цінується вище за фактичну точність. Успіх таких технологій можливий завдяки властивості дезінформації поширюватись швидше за перевірені дані, а емоційна лояльність важить більше за фактичну коректність.

Таким чином популізм отримує нову інформаційну інфраструктуру, що відкриває небачені досі можливості для поширення. Саме тому сучасний популізм слід розуміти не як набір гасел, а як технологічно підсилену емоцію, вбудовану в саму архітектуру цифрового світу.

Наслідки "простих рішень"

Популізм найпереконливіший до моменту, коли отримує реальну владу. Саме тоді гасла стикаються з реальністю — інституціями, економікою і міжнародними зобов'язаннями. Як зауважує Ян-Вернер Мюллер у книжці *What Is Populism?*, ключова трансформація відбувається після перемоги: популісти починають діяти від імені всього народу, а опоненти оголошуються перешкодою. Це і є точка, де політичний стиль перетворюється на системну кризу.

Brexit

Кампанія за вихід Великої Британії з ЄС будувалася навколо простих і емоційних формул: "повернемо контроль", "350 мільйонів фунтів щотижня для NHS" (система охорони здоров'я - ред.). Проте, як показують дослідники у праці *Brexit: Why Britain Voted to Leave the European Union*, ці гасла маскували складність реальних економічних і правових зв'язків. Після Brexit країна зіткнулася з фрагментацією ринків, падінням інвестицій і хронічною політичною нестабільністю. Замість "повернення контролю" Британія отримала тривалий стан невизначеності, в якому прості відповіді більше не працюють. Як і слід було очікувати — складні проблеми не зникли — вони лише поглибились.

Орбанізм

Найбільш яскравим прикладом сучасного європейського популізму є угорський кейс. За роки правління Орбан демонструє, як популізм легко поєднується з авторитарною практикою. Конституційна юристка Кім Лейн Шеппеле у своїх дослідженнях Угорщини описує поетапний демонтаж судової системи, медіа та механізмів стримувань і противаг під гаслами "національного суверенітету". Орбан і його партія Fidesz не обмежилися політичними обіцянками, а використали законодавчі механізми для "законного" захоплення влади: двоповерхова конституційна зміна 2010–2011 рр. дала партії право переписувати правила гри, укріпляючи свою домінанту й знищуючи незалежні інституції. Популістські гасла "захисту нації", "суверенітету від корумпованих еліт" і "народного мандату" працювали як фасад для конституційного руйнування правового лібералізму.

Шеппеле підкреслює, що цей процес не був одномоментним — спочатку риторика Орбана апелювала до широкої суспільної недовіри до посткомуністичних еліт, але поступово переріс у стратегію легального автократизму: гасла про "релігійно-консервативні цінності" і "культурний суверенітет" стали інструментом для виправдання концентрації влади та нейтралізації опозиції.

У контексті війни в Україні ця рамка дала політичну основу для перетворення України на образ "зовнішнього ворога": угорська влада почала апелювати до "захисту угорської меншини" й "збереження національних інтересів", що продовжує резонувати у спраглому до реваншизму (після Тріанону) угорському суспільстві. Такий зовнішній ворог використовується для мобілізації підтримки всередині країни й відволікання від системних проблем неліберальної трансформації.

Трампізм

Американський популізм у виконанні Дональда Трампа вирізнився парадоксом: антисистемна риторика в поєднанні з контролем над ключовими елементами системи. Після обрання Дональд зробив різкий розворот в сторону від демократії. Стівен Левицький і Деніел Зіблатт у книжці *How Democracies Die* показують, що найбільш ймовірним сценарієм руйнування демократії є саме поступова нормалізація порушень, а не державний переворот. Делеґітимація виборів, атаки на незалежні медіа і суди, руйнування інституцій, перетворення поляризації суспільства на інструмент контролю — усе це набирає нових форм, результати яких можуть мати непередбачувані наслідки для планети загалом. І небезпека цих процесів в тому, що вони змінюють політичну культуру значно швидше, ніж здається.

Можна констатувати, що популізм у владі рідко виконує свої обіцянки. Він не вирішує проблеми, а переводить їх у режим перманентної кризи, де відповідальність замінюється лояльністю, а інституції — особистою волею лідера. Простота, яка так приваблює в опозиції, у владі стає джерелом ще більших проблем.

Чому популізм руйнує демократію, навіть коли перемагає демократично?

Наші вище перечислені "герої" приходили до влади цілком леґітимними методами. Таким чином створюється ілюзія, що популізм є повноцінною формою демократичної політики. Проте ключова загроза полягає не в способі приходу до влади, а в тому, як популісти розуміють саму демократію. У праці *What Is Populism?* Ян-Вернер Мюллер стверджує, що для них вона зводиться до моменту перемоги, після чого владні обмеження сприймаються як узурпація "волі народу".

> **Популізм у владі… не вирішує проблеми, а переводить їх у режим перманентної кризи, де відповідальність замінюється лояльністю, а інституції — особистою волею лідера**

Першою мішенню стають інституції. Судова система, незалежні регулятори, парламентські процедури й медіа оголошуються перешкодами для реалізації "справжнього манда-

ту". Стівен Левицький і Деніел Зіблатт у *How Democracies Die* описують цей процес як повільну ерозію: формально правила зберігаються, але наповнюються іншим змістом. Інституції не ліквідовують — їх підпорядковують. У результаті демократія продовжує існувати за формою, втрачаючи здатність до самокорекції.

Другий крок — делеґітимація експертизи. Економісти, юристи, науковці й аналітики починають подаватися як частина "корумпованої еліти", відірваної від реального життя. Яша Маунк у книжці *The People vs. Democracy* підкреслює, що популізм не терпить складності: будь-яке фахове пояснення виглядає загрозою для простих відповідей. У такій логіці знання поступається інтуїції, а компетентність — лояльності до лідера.

Паралельно політика трансформується у безперервне шоу. Замість управління з'являється постійна мобілізація уваги виборців до різноманітних тригених проблем, замість рішень — символічні і безглузді жести на зразок заяв і дій Томіо Окамури (знімання українського прапора). Тімоті Снайдер у *The Road to Unfreedom* застерігає, що видовищна політика руйнує відчуття часу і відповідальності: важливо не те, що буде завтра, а те, що викличе емоцію сьогодні. У такому режимі криза стає ресурсом, а конфлікт — умовою виживання влади.

Особливо небезпечною є підміна відповідальності лояльністю. Кадрові рішення починають ухвалюватися не за принципом професійності, а за ступенем відданості. Аналізуючи ситуацію у США чи Чехії, можна простежити, як персональна вірність витісняє правові норми, перетворюючи державу на систему політичних залежностей.

У крайніх випадках, як демонструють Хав'єр Корралес і Майкл Пенфолд у *Dragon in the Tropics*, ця логіка завершується повним розпадом демократичних механізмів. Венесуела стала прикладом того, як постійне апелювання до народу може співіснувати з концентрацією влади і руйнуванням держави. Демократична риторика в такій системі виконує роль ширми.

Отже, популізм руйнує демократію не всупереч виборам, а через них. Перемога на виборах трактується як ліцензія на скасування обмежень, і саме тут демократія втрачає баланс між волею "більшості" та захистом інституцій. Як показує практика — демократія без стримувань перестає бути демократією, навіть якщо формально все відбувається за правилами.

Чи існує протиотрута?

Популізм безумовно є стихійним лихом для демократичного устрою. Проте його неможливо подолати авторитарними методами, не зруйнувавши демократію остаточно. Протиотрута існує, але вона повільна, складна й не видовищна.

Перший елемент — відновлення довіри до інституцій. Популізм паразитує на переконанні, що "всі вони однакові". Коли суди, парламенти, виборчі комісії й регулятори сприймаються як чужі або корумповані, популіст легко пропонує себе як єдину альтернативу. Левицький і Зіблатт наголошують: демократії виживають там, де інституції здатні діяти послідовно й передбачувано, навіть під тиском. Йдеться не про ідеальність, а про надійність.

Другий чинник — освіта замість моралізаторства. Популізм живиться приниженням і зневагою: виборцю постійно пояснюють, що він "неправильно голосує". Така риторика лише зміцнює "антиелітні" настрої. Яша Маунк підкреслює, що демократична освіта має вчити мислити складно, а не соромити за прості відповіді. Пояснення механізмів влади й економіки ефективніше за етичні нотації.

Третій елемент — прозора комунікація складних рішень. Популісти перемагають там, де влада говорить мовою бюрократії або взагалі мовчить. У вакуумі пояснень з'являються прості й хибні наративи. Коли громадянам не пояснюють причин неприємних рішень, вони починають шукати змову. Чесна розмова не гарантує підтримки, проте зменшує простір для маніпуляцій.

Окрема відповідальність лежить на медіа. Сенсаційність, персоналізація й клікбейт створюють ідеальні умови для популістів. Медіа, що нехтують стандартами журналістики на користь емоцій, фактично стають співучасниками політичного шоу. Протиотрута тут — стандарти, контекст і готовність втрачати частину аудиторії заради довіри.

> **Популізм руйнує демократію не всупереч виборам, а через них. Перемога на виборах трактується як ліцензія на скасування обмежень, і саме тут демократія втрачає баланс між волею "більшості" та захистом інституцій**

Нарешті, ключову роль відіграє громадянське суспільство. Дослідження угорського й американського кейсів, які аналізує Шеппеле та Снайдер, демонструють: там, де існують сильні горизонтальні зв'язки, популістам складніше монополізувати поняття "народу". Громадські організації, асоціації, локальні ініціативи створюють альтернативні форми участі, що не зводяться до поклоніння лідеру.

Протиотрута від популізму не швидка і не ефектна. Вона не дає миттєвих перемог і не обіцяє простих рішень. Проте саме в цій "нудній" роботі з інституціями, освітою, медіа й громадянським суспільством демократія має шанс вижити — без заборон і без самообману.

Висновок

Популізм — це не першопричина кризи демократії, а її симптом. Він з'являється не на порожньому місці й не зводиться до "помилки виборця". Популізм виникає там, де демократичні механізми формально збережені, але фактично перестають працювати як система взаємної довіри.

Він проростає в середовищі, де політика втрачає чесність. Там, де виборець відчуває себе об'єктом управління, а не суб'єктом процесу, популіст легко перехоплює ініціативу, пропонуючи просту й емоційну мову замість мовчання або зверхності.

Другий ґрунт для популізму — розрив між елітами й суспільством. Коли еліти сприймають демократію як інструмент самовідтворення, а не відповідальності, довіра руйнується зсередини. У такій ситуації популізм виглядає не загрозою, а "корекцією", хоча насправді є лише іншим різновидом відчуження. ■

Далекі обрії Софії Яблонської

Галицька дівчина, що обрала світ

Її ім'я сьогодні асоціюється з незвичайною пригодою та проривом крізь межі буденності. На початку XX століття, коли жінкам відводили роль берегинь домашнього вогнища, молода галичанка вирішила зробити динамічний поворот: проміняти Галичину на безкраї простори світу.

Матеріал: **Олег Баланда**

Народжена 1907 року в селі Германів (сьогодні Тарасівка, Львівського р-ну) у родині священника, вона отримала суворе виховання, але з юних літ мріяла про незвідане. Її шлях міг би стати типовим – навчання в гімназії, драматичні курси, потенційна акторська кар'єра у Львові. Проте у 1927 році 20-річна Софія покидає все й відїжджає до Парижа – щоб вчитися знімати документальне кіно. Це рішення викликало нерозуміння сучасників: того часу українки рідко наважувалися залишити дім наодинці, а тим паче вирушити за кордон за покликом серця. Проте Яблонська не шукала легких шляхів. Як згадує літературознавець Ярослав Поліщук, у підневільній міжвоєнній Галичині *"невільники не подорожують, а якщо вже подорожують, то не описують своїх подорожей"* – тому поява української-мандрівниці стала справжньою сенсацією. Софія Яблонська стала феноменом для свого покоління: перша українська жінка, що відважно об'їздила півсвіту і розповіла про це у своїх текстах, озброївшись фотоапаратом і кінокамерою.

У Парижі вона опановувала кіносправу і навіть знялася в епізодичній ролі на студії Pathé-Natan. Місто зустріло її не лише мистецькими школами, а й знайомствами — тут вона зустріла відомого на той час письменника Володимира Винниченка та мандрівника-сходознавця Степана Левинського, які підживили її пристрасть до пригод. Атмосфера столиці нових культурних технологій надихнула Софію шукати власний шлях у репортажному кіно. Франція тих років вабила кінематографістів з усього світу, але конкуренція для іноземки виявилася занадто гострою. Після кількох спроб закріпитися як фотограф і кінорепортер у Парижі Софія зрозуміла: аби втілити свої амбіції, треба їхати "на інший континент". Так почалися її великі подорожі.

Мандрівниця всупереч стереотипам

Першим екзотичним краєм, куди подалася Яблонська, стало Марокко – французька колонія в Північній Африці. Уже ця перша самостійна мандрівка принесла Софії славу відчайдушної шукачки пригод. Вона не турбувалася про власну безпеку і рушала туди, куди "нерідко навіть чоловіки не наважувалися діставатися". Газети смакували історії про те, як молода українка ледь не потрапила в полон до сахарських кочівників, під палючим сонцем тікала від арабських рушниць та гостювала у гаремі марокканського вождя. Її поїздка в Марокко увінчалася також творчим успіхом – Софія не лише зробила десятки унікальних світлин, а й записала свої враження у книзі *Чар Марока* (1932). Ця дебютна збірка подорожніх нарисів мала гучний успіх: українські читачі, яким бракувало інформації про далекі краї, захоплено читали репортажі Яблонської та розглядали її світлини. Критики відзначали, що авторці вдалося "передати дух Африки – стиль, звичаї та колорит загадкового Марокко", наче вона привезла часточку екзотики до міжвоєнного Львова.

Однак слава не прийшла без осуду. У ретроградних колах з'явилися пересуди щодо її "нескромної" поведінки – мовляв, дівчині не личить мандрувати самотою по пустелях. Дехто звинувачував Софію мало не в "зраді батьківщини", адже вона обрала життя за кордоном. Як знайомо, правда? Та, як влучно зауважує дослідник Ярослав Поліщук, такі докори несправедливі: в Галичині 20-30-х у неї просто не було можливості реалізува-



тися – "ні кінофабрики, ні студії, ні репортажного бюро". Яблонська обрала Париж, бо там вирувала нова культура кіно, але коли французький ринок виявився перенасиченим, вона зробила логічний крок – вирушила туди, де її талант репортерки був потрібніший. Французький продюсер Жан Арден навіть публічно став на її захист, підтвердивши в пресі, що Софія справді заробляє на життя подорожніми репортажами, а не шукає сумнівних пригод.

Софія Яблонська сміливо ламала ґендерні стереотипи свого часу. В епоху, коли більшості жінок відводили роль "домашніх берегинь", вона стала однією з перших жінок у світі, хто подорожував з кінокамерою. Причому робила це самотужки, без команди і протекції – уявімо лише, які виклики чатували на неї у 1930-ті. "*На тлі її екстремальних подорожей вісімдесятилітньої давності сучасні тревел-шоу виглядають не такими вже й захопливими,*" іронічно зауважує авторка одного з досліджень. Яблонська прагнула перетнути кожну межу — чи то державний кордон, чи межу мов, чи навіть межу власного досвіду. Більшість її сучасниць подорожували хіба знайомими європейськими маршрутами, а Софію натомість вабили "інші території" — тихі оази Сахари, глухі села в джунглях чи острови в океані. Недарма вона пізніше жартувала: "*Ненаситний інстинкт хапливої мандрівниці гнав мене якнайдалі від залізничних шляхів, корабельних ліній та битих доріг*" . Її цікавили не протоптані стежки для туристів, а місця, куди не ступала нога європейця — і часто саме там її приймали гостинніше, ніж у так званому цивілізованому світі.

> ***На тлі її екстремальних подорожей вісімдесятилітньої давності сучасні тревел-шоу виглядають не такими вже й захопливими***

З кінокамерою навколо світу

Отримавши перше визнання після "Чару Марока", Софія Яблонська не зупинилася. 1934 року вона вирушила в навколосвітню подорож, здійснивши те, про що мріяли лише одиниці. Маршрут її мандрів вражає: Єгипет і арабський світ, далі – через Індійський океан до Азії, уздовж Індокитаю аж до островів Індонезії, Яви, Балі, Таїті, а звідти – до Австралії та Нової Зеландії. Вона місяцями жила на кораблях і в бунґало, змінюючи континенти і кліматичні зони наче театральні декорації. З цих мандрів народилися нові твори — книги *З країни рижу та опію* (1936) та *Далекі обрії* (1939), які продовжили відкривати українському читачеві нові горизонти.

Софія жила своїми подорожами на повну, занурюючись у життя місцевих мешканців і часто наражаючись на небезпеку. Вона не раз стояла на межі життя і смерті. У Південно-Східній Азії Яблонська мало не загинула і від укусу отруйної бананової гадюки, і від малярійного комара, і навіть від випадкового ковтка соку отруйної орхідеї. Проте кожна така пригода тільки загартовувала її характер. Вона полювала на тигра в лаоських джунглях, а за кілька тижнів уже приймала запрошення на аудієнцію до останньої королеви Таїті. В одній із подорожей Софія виграла шахову партію у марокканського князя (каїда) – і той жартома запропонував їй у подарунок наложницю зі свого гарему. "*Вперше сьогодні радію, що народилася жінкою,* – кепкувала з цього приводу Яблонська, – *бо європейським мужчинам ще ніколи не траплялось оглядати неприступних таємниць гарему*". У іншому куточку світу – гірській провінції Юньнань у Китаї – мандривницю закидали камінням розлючені селяни, коли вона забрела у їхнє поселення, яке називали "країною піратів". Софія переодягнулася китаянкою, аби побачити нічне життя в забороненому кварталі, скуштувала опій у підпільній курильні та стала свідком жорстокої вуличної страти – видовища не для слабких нервів. У тій же Юньнані вона, зворушена милостинею, яку просила місцева жебрачка, "купила" в неї маленьку дитину, аби врятувати маля від голодної смерті. Яблонська часто ночувала просто неба чи в таких умовах, що після того ще місяць лікувала численні рани від укусів "тутешніх звірят" – як вона називала комах та паразитів тропіків. Але ні лихоманка, ні небезпеки не спинили Софію. Навпаки, кожен розділ її подорожі робив її легендою ще за життя.

Усі свої пригоди Софія одночасно документувала на камеру. Вона працювала кінооператором на службі у французької компанії Опторг-Юнань-Фу", знімаючи документальні репортажі для єв-



ропейської публіки. Її короткі кіноновели з Марокко, Китаю, Індокитаю та Полінезії мали успіх – публіка захоплювалася живими кадрами чужоземного побуту. Але створення цих фільмів було справжнім випробуванням. Багато де місцеві жителі боялися "чорної скриньки" кінокамери, вважаючи, ніби вона відбирає душу. Софії доводилося хитрувати — наприклад, в Китаї вона орендувала крамницю і вдавала з себе комерсантку, повісивши вивіску "Імпорт та Експорт" і навіть розклавши у вітрині картинки автомобілів та літаків. Невдовзі під приводом "торгівлі" вона наклеїла на вікна жовтий папір і спокійно знімала через шпаринку на вулицю. Місцеві, проходячи повз, бачили лише екзотичні зображення європейських див, а сама Софія таємно фільмувала їхні здивовані обличчя. Таким чином вона фактично перевернула колоніальний погляд: не лише приїхала дивитися на "тубільців", а й показала, як вони дивляться на західну цивілізацію. Цей творчий прийом Яблонська застосувала майже одночасно з легендарним Дзиґою Вертовим, який у ті роки експериментував з прихованою камерою в СССР. Можна сказати, Софія Яблонська випередила свій час у репортажному кіно, винайшовши власні способи показати життя колоній правдивим і несподіваним ракурсом.

Літопис екзотичних світів

У своїх книгах Софія Яблонська постає не лише як відважна авантюристка, але й як тонка культурна аналітикиня з неповторним письменницьким голосом. Її мандрівні нотатки — це діалоги цивілізацій, сповнені спостережень, роздумів і легкої іронії. Яблонська принципово не цікавиться "туристичними атракціями" чи поверхневими описами екзотики. "*Подорожі Софії Яблонської – це не огляд визначних пам'яток нової країни, а спілкування з тубільцями*", – відзначає дослідниця Олена Галета. Софія намагається зрозуміти світогляд людей, серед яких подорожує, увійти в їхню культуру – навіть якщо спілкуватися доводиться "на миґах", адже східних мов вона не знала. Її репортажі поєднують етнографічну допитливість, соціальне чуття і поетичну інтуїцію. Яблонська уважно придивляється до того, як живуть різні народи, і завжди шукає глибинні причини явищ – від економічних укладів до релігійних вірувань.

При цьому Софія не боїться показати тіньові сторони колоніального світу. Вона різко критикує європейський імперіалізм, який руйнує традиційний уклад життя народів. З болем описує, що побачила в Марокко: "*Першу річ, що заложили тут европейці, були каварні та публічні доми; потім вони позабирали в арабів усі будинки в центрі міста, споганили їх дерев'яними меблями, на стінах повимальовували написи: "Готель Модерн", "Готель Централь", а потім узялися за використовування арабського багатства*". Пише: "*болить мене нужда арабів, їх зламані гордощі, їх упадок і неміч... І я скажу арабською звичкою: іншалля (воля Аллаха)*". В її рядках відчувається щире співчуття до підкорених народів і водночас гнів за їхню поневічену долю. Не випадково сучасні науковці трактують голос Яблонської як "голос представниці поневоленого народу, що добре розуміє біду інших". Українка, яка пережила зневаження власної нації, гостро співчувала марокканцям, індокитайцям, полінезійцям – усім людям, на чиїх землях господарювали європейські колонізатори.

Окремо Яблонська приділяє увагу становищу жінок у різних культурах. Кожна її книжка містить історії про

жінок – часом трагічні, як-от про арабських дівчат у гаремах чи про китаянок, проданих в рабство. Софія описує ці долі з глибоким співчуттям, хоча майже ніколи з відвертим обуренням. Вона радше фіксує факти і пропонує читачам самим замислитися над несправедливістю. Цікаво, що саму Яблонську сучасна преса часто називала емансипованою і ставила в приклад "нової української жінки, яка власним прикладом утверджує право жінки на творчість і незалежність". Утім, Софія не квапилася ставати голосною феміністкою. Навпаки, в її листах і інтерв'ю перед війною вчувається певна втома: вона зізнавалася, що письменництво для неї – життєва потреба, але сімейні обов'язки часто змушують його відкладати. 1938 року в журналі *Нова хата* Яблонська щиро писала, що не має часу на літературу, бо цілком занурена в родинне життя. Ця заява викликала полеміку: дехто з галицьких інтелектуалок (зокрема, письменниця Ірина Вільде) дорікали Софії за "зраду ідеалів" жіночого руху. Проте Яблонська стояла на своєму – вона не жалкувала про свій вибір. "*Без огляду на те, що я так мало пишу, зовсім не жалію, що я "жінка* !", – майже вигукувала вона в одному зі своїх листів. Ця фраза багато про що говорить: Софія прагнула права бути собою – і в пригодах, і в коханні, і в материнстві – не підлаштовуючись під чужі очікування.

> ***Першу річ, що заложили тут європейці, були кавarні та публічні доми; потім вони позабирали в арабів усі будинки в центрі міста...***

Між Сходом і Заходом – і завжди українка

Погляд Яблонської на далекі краї завжди проймає тінь її рідної України. Мандруючи світом, Софія невпинно проводила паралелі з долею свого народу. Коли марокканський співрозмовник сплутав українців з росіянами – звична ситуація для того часу – вона терпляче взялася просвіщати його: "Я стала пояснювати йому різниці між нами та руськими, нарисувала мапу України та сусідніх країн... сказала, що нас є біля сорока мільйонів та що Україна у півтора раза більша за Францію. Ці всі пояснення я знаю краще за молитву, бо часто трапляється мені повторювати їх французам та іншим чужинцям, що нічого не знають про наше існування". В кожній подорожі Софія несла з собою часточку батьківщини – у валізі завжди були "Кобзар" Шевченка і гуцульська лялька-мотанка як оберіг. Вона отримувала з дому пакунки з українськими віршами, народними піснями, схемами вишивок – і ці листи підтримували її дух далеко від рідних теренів. Попри життя в стилі cosmopolitan, Яблонська залишалася українкою за покликанням і місією: вона знайомила світ з Україною і Україну зі світом.

У її нотатках навіть зустрічаємо цікаві уроки для України, винесені з заморських спостережень. Наприклад, на китайських рисових полях Софія була вражена неймовірною працьовитістю селян, що руками зрощували гігантські врожаї. "*Коли б ми мали такі прикмети китайців, як їх витривалість, то з нашою чорною землею за десять літ стали б першою землеробною нацією Европи*", – пише вона, думаючи про потенціал України. Такі роздуми про "чужі береги і свої обрії" роблять доробок Яблонської багатовимірним. Вона дивилася на далекі культури не зверхньо, а з пошаною і прагненням вчитися, порівнюючи і роблячи висновки для свого суспільства.

Софія Яблонська прожила півтора десятиліття у Китаї, де під час Другої світової війни вийшла заміж за дипломата Жана Удена і народила трьох синів. Для неї, невтомної мандрівниці, це був період вимушеного уповільнення – "вперше отримавши справжній дім", як вона казала. Після війни родина перебралася до Франції. Живучи на мальовничому атлантичному острові Нуармутьє, Софія повернулася до літератури: написала книжку спогадів *Моє дитинство на Україні. Спогади про батька* та працювала над новелами. Вона підтримувала активне листування зі знайомими з різних кінців світу, ділилася досвідом, радо приймала друзів у своєму домі. Здавалося, попереду ще багато творчих задумів і подорожей – але трагедія обірвала її життя. У лютому 1971 року Софія Яблонська загинула в автокатастрофі у Франції. Їй було лише 63 роки.

Повернення "червоного птаха"

За радянських часів ім'я Софії Яблонської на батьківщині замовчувалося — як і багатьох українців діаспори. Внаслідок цього її унікальні книги стали бібліографічною рідкістю. Лише в незалежній Україні почалося переосмислення спадщини Яблонської. Дослідники звернули увагу, що її творчість органічно вписується не лише в український, а й у європейський контекст XX століття. Її репортажі — це своєрідні українські варіації на тему "літератури подорожі", де звучать мотиви, суголосні з творчістю відомих мандрівників і письменників міжвоєнної доби. Але водночас це абсолютно самобутня оптика — жіночий погляд із "поневоленої



нації", який відрізняється від колоніально забарвлених наративів тогочасних авторів-чоловіків. Сучасні літературознавці — Оксана Щур, Ярослав Поліщук, Олена Галета та інші — детально дослідили доробок Яблонської, звернувши увагу на поєднання у ньому модерності та національного чуття. Письменницю почали включати до антологій "нових жінок" першої половини XX століття поруч із іншими українськими "бунтарками". Але на відміну від деяких радикальніших емансипанток, Софія залишилася у пам'яті радше як постать поза категоріями. "*З неї ліпили образ модерної мисткині-мандрівниці... Однак іконою українського фемінізму Софія Яблонська так і не стала*", – зазначає дослідниця Оксана Щур. Її приклад унікальний тим, що вона прожила життя за власним сценарієм: сміливо, творчо, але й по-людськи — без позірного героїзму чи моралізаторських декларацій.

На щастя, сьогодні спадщина Яблонської повертається до читача. Видано повні збірки її подорожніх нарисів, упорядковано архів фотографій, знайдено й оцифровано документальні фільми, зняті нею в 1930-х. У 2018 році у видавництві "Родовід" побачив світ розкішний альбом *Теура. Софія Яблонська* – фотоальбом та перевидання її трьох тревелогів. Назва "Теура" невипадкова: таке прізвисько – "червоний птах" – дали Софії мешканці острова Бора-Бора, визнавши її "своєю". До альбому увійшла вступна студія відомої письменниці Оксани Забужко, яка назвала Яблонську своєрідним Ґоґеном XX століття з фотокамерою. "*Вона залишила нам своє Таїті*, – пише Забужко, – *і таїтянок – як і всіх інших "кольорових" жінок, стрінутих у колоніях – вона побачила цілком іншими очима, аніж будь-хто з Великих Мужчин, так чи інакше привалених "тягарем білої людини"*". Ця блискуча оцінка підкреслює: Софія Яблонська привнесла в українську літературу унікальний досвід глобального бачення, жіночого й постколоніального одночасно. Її творчість тепер досліджують науковці, перевидають видавці, читають нові покоління. Фільми та фотографії Яблонської експонуються на виставках в Україні і за кордоном, викликаючи захоплення точністю й естетикою кадру. Нариси, написані майже 90 років тому, вражають свіжістю думки і стилю.

Підсумовуючи, історія Софії Яблонської – це історія про межі, які варто долати. Народжена в галицькому селі, вона спромоглася стати громадянкою світу (в позитивному сенсі), не зрікаючись рідного краю. Вона була мандрівницею, котра відкривала далекі обрії — і для себе, і для свого народу. Була письменницею, що вміла перетворити дорожні нотатки на глибоку літературу. Була фотографом і кінодокументалістом, яка бачила красу у простому і істину за екзотикою. А ще — культурною спостерігачкою, котра на власні очі побачила рай екзотичних земель і зрозуміла ціну земного щастя. "*В моїх мандрівках, з краю до краю, я ніде не зустріла раю, якого сподівалася. Зате іноді, хоч здалека, схопила кілька відблисків земного щастя, яке тепер має для мене більшу вартість, ніж уявлені раї*", – зізналася Софія Яблонська після своєї навколосвітньої одіссеї. Ці слова – найкраща епітафія її життю.

Подорожі Софії закінчилися, але залишили яскравий слід — і в українській культурі, і в серцях усіх, хто читає про цю дивовижну жінку. Яблонська повернулася додому легендою, щоб нагадати: для сміливих і допитливих не існує кордонів – є тільки далекі обрії, які потрібно наближати. ■ **Porohy.cz**



З пагорбів Солотвина відкривається мальовничий пейзаж...

Текст: **Віталій Портников**

З пагорбів Солотвина відкривається мальовничий пейзаж сусіднього містечка Сигет: воно тут як на долоні, романтичне й спокійне зі своїми храмами й вузькими вуличками. І коли ти бачиш Сигет з Солотвина, то, можливо, думаєш, що це невелике місто — тільки двері у велике життя, в мегаполіси, панорами яких можна побачити лише з дахів хмарочосів, а не з сільських пагорбів.

Можливо, саме так на початку XX сторіччя міг думати, вдивляючись у Сигет, Ян Людвик Гох, хлопчик з традиційної єврейської сім'ї — однієї з тисяч сімей, які жили у цих благословенних краях, де від пейзажів на кожному новому повороті дороги перехоплює подих. Однієї з тисяч сімей, що не переживуть воєнних десятиріч і упокояться не на старовинному юдейському цвинтарі Солотвина, а у страшних печах Аушвіцу.

А хлопчик, який ще юнаком залишив Солотвино, вижив. Вижив і став одним із найуспішніших медіамагнатів XX сторіччя, одним із найвпливовіших представників західної еліти й одним із найвідоміших авантюристів своїх часів.

Став Робертом Максвеллом. Людиною, яка отримала від життя все — і все загубила. Бо коли Ян Людвик Гох одного сонячного листопадового дня помер на борту своєї розкішної яхти біля берегів острова Тенеріфе на Канарах, він вже був повним банкрутом і підозрюваним у крадіжці сотень мільйонів фунтів. Обставини тієї смерті викликають питання навіть через 35 років. І коли такого ж сонячного дня, як той, що став останнім у житті Роберта Максвелла, я вдивлявся в океанську далечінь із набережної Санта-Круз-де-Тенеріфе, то думав: як дивно, що хлопець з Солотвина знайшов свою смерть так далеко і так незрозуміло...

А з іншого боку, чому незрозуміло? Вся видавнича кар'єра Максвелла була пов'язана зі сталими контактами з комуністичними вождями – від Брежнєва до Хонеккера. Він видавав їхні книжки, зустрічався з ними, отримував вигідні контракти, можна сказати – нормалізував зло не без користі для себе. І загинув практично тоді, коли помирали Радянський Союз та "соціалістичний табір", самою своєю смертю підтвердивши чутки про свої можливі зв'язки з комуністичними спецслужбами.

Чи могла знати про ці зв'язки дочка Максвелла Ґіслейн? Напевне, адже з усієї великої сім'ї магната вона чи не найбільше була інтегрована у видавничу діяльність Максвелла та у структуру його різноманітних зв'язків. Крах імперії батька та його несподівана смерть не стали крахом для Ґіслейн, вона хіба що змінила країну активності: якщо Роберт Максвелл діяв у Великій Британії та навіть був депутатом британського парламенту, то його донька ще до смерті батька перебралася в Сполучені Штати, щоб знайти там кохання свого життя — Джеффрі Епштейна, який став не тільки її партнером, а й справжнім другом. Ну, знайти кохання — радше романтична фраза, бо з Епштейном Ґіслейн познайомив саме її батько, причетний до становлення майбутнього успішного фінансиста.

Ґіслейн Максвелл не тільки знайомила Епштейна з впливовими європейцями — скажімо, з тим самим принцом Ендрю, що був давнім приятелем клану Максвеллів, а й брала безпосередню участь у торгівлі неповнолітніми і в інтимних стосунках із дівчатами. І коли Джеффрі Епштейн загинув — майже так саме утаємничено й незрозуміло, як помер Роберт Максвелл, –— саме Ґіслейн стала головною обвинуваченою у "справі Епштейна". Вона жива. Вона у в'язниці. І вона мовчить.

Ця сімейна біографія могла б стати сюжетом для авантюрного роману, якби не її гіркі наслідки для людей, що стали жертвами самовпевнених авантюристів. І від усвідомлення того простого факту, що люди, які були органічною частиною західної еліти, могли не заробити свої мільярди, а отримати їх від тих самих структур, які після краху СРСР створять вже "своїх" мільярдерів на пострадянському просторі. Авантюристи — легка пожива і зброя для тих, хто намагається перемогти цивілізований світ за допомогою банального шантажу і "своїх людей", які продають душу дияволу за черговий мільярд чи острів. А може бути, що цей самий острів — "острів Епштейна" — міг стати черговою спецопераційою Максвеллів і тих, хто завжди за ними стояв і підписував видані їхнім видавництвом книжки.

І коли тепер ми чуємо нав'язливі розмови про необхідність торгівлі з Росією чи про 12 трильйонів із так званого "пакета Дмітрієва", то маємо усвідомити, що робота з аферистами й авантюристами успішно триває — просто зараз ці люди так наблизилися до справжньої влади, як і мріяти не могли Роберт і Ґіслейн Максвелли чи Джеффрі Епштейн. І саме тому ми намагаємося сприймати продовження спецоперацій як політику.

Але це не політика, ні. Це абсолютно інший процес, який завершиться для його учасників спорожнілою палубою одинокої яхти або останнім подихом у тюремній камері.

Бо оборудки з дияволом завершуються саме так. ■



Прага – Ізюм:

як влаштований один з шляхів чеської допомоги Україні

Матеріал: **Тетяна Баланда**

Ми виїжджаємо з Чехії в Україну разом із Ладіславом Вртішем — пивоваром, документалістом і людиною, яка вже четвертий рік поспіль возить авта та іншу допомогу на потреби українського війська та громад. Таким чином машини отримують друге життя там, де від мобільності залежить виживання.

На світанку празька околиця ще спить, а на автостоянці вже глухо гримлять дверцята. Автомобілі вже чекають, під самий дах набиті коробками допомоги. Кілька машин, відремонтованих коштом приватних донорів, готуються до своєї, можливо, останньої цивільної поїздки. Попереду — кордон, тисячі кілометрів Україною. І фінальна точка — Харківська область.



— Машини буквально набиті. Що саме сьогодні веземо?

— Переважно гуманітарну допомогу. Насамперед теплий одяг для центрів для переселенців — він займає найбільше місця. Далі різні дрібниці, зарядні станції... Зараз веземо вісім великих генераторів, кожен приблизно по 4 кВт. Вони для лікарень і для церкви, яка допомагає бідним людям у Вінницькій області.

Наприклад, веземо коробку передач для одного чеського військового. Для іншого — чотири шини, які йому хтось подарував. Можна сказати, що ми трохи таке собі українське PPL (чеська приватна поштова компанія - ред.).

— Мені цікаво, як узагалі до тебе потрапляють речі, які ти перевозиш.

— Машини ми отримуємо через ініціативу "Auta pro Ukrajinu", з якою я давно співпрацюю. За запитами вони надають авто від чеських донорів, які ми ремонтуємо і відправляємо на фронт. Генератори купила вінницька

"Карітас" — ми забезпечуємо лише транспортування.

Одяг здебільшого передали мої друзі та їхні знайомі. Я написав у Facebook, що везу речі в Україну, — і на мій заклик прийшла величезна кількість охочих. Ми заповнили цим три машини під самий дах. Інші речі люди або купують самі, або кажуть, що саме потрібно. Ми купуємо це тут, а вони відшкодовують уже в Україні. Наприклад, зарядні станції в нас приблизно вдвічі дешевші, ніж там, через високий попит.

Ми зупиняємося на заправках, звіряємо списки, уточнюємо маршрути.

— Куди прямує весь цей вантаж?

— Веземо багато одягу для центру переселенців у Шевченковому. У Чехії він досить відомий — там Тетяна опікується людьми з Куп'янська. Ми знайомі від початку війни, тому я регулярно туди щось привожу. Там ще коробка передач для військових, які воюють біля Шебекиного. І кілька павербанків. Дві машини поїдуть через Вишневе й Житомир до Києва. Одна — через Вінницю, там вивантажать генератори й частину одягу. Одна машина залишиться в Києві, а останню я повезу до Ізюма.

Саме там має відбутися розмова, заради якої ми й документуємо цю дорогу. Йдеться про зустріч із пресофіцером підрозділу, що тримає позиції під Ізюмом, — військовим, якому Ладіслав передає авто.

Це не перша його співпраця, але кожна передача — окрема історія. За сухими цифрами ремонту (приблизно 20 тисяч крон на підготовку авто, ще близько 10 тисяч — базові витрати дороги) стоїть конкретна людина, конкретна позиція, конкретний ризик.





— Маю зустрітися з пресофіцером 3-ї штурмової з позивним "Ватра" на позиціях під Ізюмом. Планую записати з ними інтерв'ю.

Між пунктами розвантаження — короткі паузи на каву, розмови про витрати й способи долучення. Частину поїздок фінансує невелике коло підприємців; кошти збирають і під час дискусій, де говорять із військовими та волонтерами. Є пивний бар Dno pytle в Празі, який довгостроково підтримує ініціативу. Але ця дорога — насамперед про особисте зобов'язання. Про те, що допомога має конкретну адресу. ■



3-тя штурмова бригада: ціна просування та стан фронту

Розмову записав **Ладіслав Вртіш**

Попри балачки довкола "мирних" переговорів і нагнітання теми "закінчення" війни — вона триває. Українські військові й надалі тримають фронт, московити так само вперто йдуть у м'ясні штурми, а лінія зіткнення повільно, але невпинно пожирає українську землю.

На цьому тлі може виникати ілюзія, що ось-ось усе завершиться і наше колишнє життя знову заграє барвами безтурботності. Проте ці думки — оманливі й небезпечні. Вони не лише дарують марну надію (contra spem spero), а й притуплюють пильність та розуміння того, що армія й досі потребує нашої постійної підтримки.

Саме тому наша редакція спільно з уже легендарною чеською ініціативою *Auta pro UA* спорядила черговий автомобіль на лінію зіткнення. Він допомагатиме друзям у 3-й штурмовій бригаді виконувати бойові завдання.

Окрема подяка родині Жарських з-під Праги за передане авто, а також Ладіславу Вртішу — за сміливість доправити його до Харківської області. Додатковим бонусом він провів і записав розмову з представником бригади Василем із позивним "Ватра", яку ми публікуємо далі.

— Добрий вечір із маленького села на околиці Ізюма. Сьогодні ми говоримо з військовим із позивним "Ватра", військовослужбовцем 3-ї штурмової бригади. І це завжди цікаво — розмовляти з військовим про ситуацію на фронті на сході України. То чому ти тут?

— Я тут, бо українські чоловіки захищають Україну. Мій брат пішов воювати. Мій найкращий друг пішов на війну. Багато знайомих теж воюють. Значний відсоток українських чоловіків і жінок сьогодні в армії.

А якщо ширше — зараз Україна захищає Європу. І про це теж варто пам'ятати.

— Що ти робив до війни?

— До війни я працював у сфері інформаційних технологій.

— Гарна робота. Зараз у тебе більше грошей?

— Гроші ми не рахуємо. Вони постійно йдуть на видатки, пов'язані з війною. Багато чого — за власний рахунок. Якщо відверто, зарплата українського військового майже повністю витрачається на забезпечення, побут, ремонти, обладнання.

Ми значною мірою забезпечуємо себе самі.

— Це був жарт. Але в Чехії багато хто думає, що ви тут "за гроші". Це, очевидно, не відповідає дійсності. Добре, яка зараз ситуація в області?

— Ситуація по всій лінії фронту постійно змінюється. Вона дуже динамічна й залежить від того, які підрозділи противника стоять навпроти нас у конкретний момент. Зараз лютий 2026 року, і найгарячішим напрямком останні півтора року залишається Покровськ.

Але важливо, щоб читачі розуміли: напрямок, де стоїть третя штурмова, — другий за інтенсивністю. Це десятки штурмових дій на добу. Причина проста: російська армія має стратегічний намір окупувати всю Донецьку область.

Щоб захопити решту Донецької області — ту, про яку зараз говорять у контексті різних "трампівських переговорів", — їм потрібні Слов'янськ і Краматорськ, два найбільші міста, що залишилися під контролем України. І шлях до Слов'янська та Краматорська пролягає саме через наш напрямок. Це Лиман, Дробишеве, Шандриголове, Дружелюбівка, Ізюмське, Надія, Копанки, Ямпіль.

Увесь цей масив населених пунктів на стику Луганської, Донецької та частково Харківської областей — це шлях до Краматорська і Слов'янська. За два роки на цьому етапі війни ворог заплатив сотнями тисяч убитих і поранених. Він досягнув своєї цілі на Покровському напрямку — вийшов на межі Донецької області — і тепер наступні три, можливо чотири роки воюватиме за Слов'янськ і Краматорськ.

Теоретично вони можуть захопити решту Донецької області. Але це може тривати ще три, чотири, п'ять років і коштувати ще сотні тисяч, а можливо й мільйон убитих.

Путін розуміє, що армії дедалі важче наступати. Тому він намагатиметься досягти цілей не військовим шляхом, а через геополітичні маніпуляції, через переговори з Трампом та іншими акторами. Бо розуміє: війна може тривати ще багато років — і це ще якщо їм узагалі вдасться просунутися.

Тим часом українська армія технологічно зростає. Нас часто називають "армією дронів". Це не буквально, але

частка безпілотних систем постійно збільшується. У нас сотні різних типів дронів, які виконують десятки завдань на фронті. Наземні роботизовані комплекси доставляють вантажі, розміновують, ведуть вогонь, підвозять заряди для підриву блін-дажів. Дрони здійснюють розвідку, FPV уражають цілі, "Вампіри" скидають великі боєприпаси. Ми застосовуємо дистанційне мінування, робимо "повітряні посилки". І все це постійно розвивається.

Колишній головнокомандувач Валерій Залужний запровадив визначення, що сучасне поле бою — абсолютно прозоре. Насиченість дронами така, що кожні 100–200 метрів у повітрі є спостереження. І щоб просуватися вперед, противник змушений витрачати дедалі більше ресурсів.

Зараз ми майже не бачимо механізованих штурмів — танків, БМП. Майже не бачимо масованих моторизованих атак. Техніки в них менше, її бережуть для окремих випадків. Два роки тому вони щодня йшли вперед на танках, висаджували десант. Тепер такого вже немає.

Їхня тактика змінилася. Вони просочуються малими групами: двоє, троє, четверо, іноді один, іноді п'ятеро. Рухаються від позиції до позиції. Більшість ми виявляємо й уражаємо. Але певний відсоток доходить до переднього краю.

Іноді вони відправляють сто піхотинців. Із них десять можуть закріпитися на "нулі". Коли накопичується певна кількість, починають штурмувати позицію. І щоб узяти одну позицію, вони можуть втратити 20, 50, іноді й 100 людей.

От потрібно, щоб у Чехії розуміли, як саме воюють росіяни. Вони кладуть сотню своїх контрактників, щоб просунутися на 50 чи 100 метрів. Є аналітика, що лише за один місяць один квадратний кілометр просування коштував їм 137 убитих.

От так вони воюють.

— Штурми на БМП уже майже не бувають?

— Дуже рідко трапляються. За чотири роки війни українська армія фактично знищила всю їхню радянську техніку, яка стояла на складах. Упродовж цих років вони щомісяця її відновлювали — ми знищували. І так по колу.

Зараз війна дійшла до стадії, коли їхні радянські склади майже порожні. Усе, що можна було відновити чи модернізувати, вони вже використали. Зараз виробляють приблизно 50 танків на місяць. Бувають "вдалі" місяці — до ста. Але ми можемо знищувати 150 на місяць.

Танки вони тримають для особливих випадків. Місяць кидають у бій піхоту, а потім один раз пробують піти на танках. Але танк уже не настільки ефективний у сучасній війні. Раніше його завданням було прорвати лінію оборони й зайти якомога глибше в тил — на 5, 10, 20 кілометрів, де артилерія не може швидко відреагувати.

> **От потрібно, щоб у Чехії розуміли, як саме воюють росіяни. Вони кладуть сотню своїх контрактників, щоб просунутися на 50 чи 100 метрів...**

Зараз піднімається не один FPV-дрон, а десять. І для FPV немає різниці — летіти вправо, вліво, назад чи вперед. Він летить туди, де ціль. Тому танки часто знищуються за 10, 5 або 2 кілометри від лінії фронту.

Дуже рідко танк доїжджає безпосередньо до наших позицій.

Так ми й знищили значну частину їхньої важкої техніки. Тепер їхній основний інструмент — малі групи піхоти, які просуваються від позиції до позиції, від укриття до укриття, а також БПЛА.

Технологічно вони в багатьох аспектах від нас не відстають. У Європі, зокрема в Чехії, мають розуміти: у цій війні і ми, і росіяни максимально використали можливості дронів. Ми активно уражаємо їх, вони активно уражають нас.

І зараз для нас проблема не стільки їхня піхота, скільки те, що вони також мають багато дронів. Їхні FPV б'ють по наших позиціях. Є FPV-крила, які можуть залітати на 10, 15, 20 кілометрів. Фактично вже дістають до прифронтових міст.

Наприклад, якщо говорити про Ізюм — ми перебуваємо неподалік. Місто за 30–35 кілометрів від фронту. І вже є випадки, коли до Ізюма або на трасу долітають FPV-крила, "Ланцети". Частішають випадки застосування КАБів.

Це було очікувано. Усі розуміли, що фронт поступово наближається, і такі удари почнуться. Тому, наприклад, в Ізюмі вже встановлюють захисні сітки від FPV. Фото й відео облетіли медіа.

— Там був удар "Ланцетом"?

— Так. Це сталося на трасі Ізюм–Слов'янськ. Саме там були зроблені ті фото.

Сітки потрібно встановлювати. Шкода, що на різних напрямках ситуація з цим різна. На нашому напрямку вона відносно непогана — третя штурмова працювала над цим разом із обласною та районною адміністраціями.

— Я чув від військових, що сітки не мають сенсу: мовляв, один дрон усе одно їх проб'є.

— Це вирване з контексту. Може бути ситуація, коли один дрон влучає в сітку, підриває її, утворюється отвір — і туди може залетіти інший. Але це один випадок із десяти, двадцяти чи тридцяти.

У більшості випадків сітка рятує. Вона не гарантує абсолютного захисту, але суттєво зменшує ризик. І її потрібно встановлювати.

— Я сьогодні тут, бо одна сім'я з Праги передала для потреб ЗСУ Ford Mondeo. Для яких завдань ви будете використовувати це авто? Багато хто думає, що вам потрібні лише великі машини, а невеликі не мають сенсу.

— Усе, що їздить і допомагає виконувати завдання, має сенс. Якщо говорити про армію загалом, то бронетехніки на позиції заїжджає дедалі мен-



Василь та Ладіслав під час розмови

ше, а звичайних пікапів і джипів — більше. На них пересуваються пілоти дронів, міномётники, гранатометники, зв'язківці. Піхота може доїхати на дальню позицію на пікапі.

Передусім нам потрібні пікапи та джипи, на які можна встановити засоби РЕБ проти дронів і заїжджати на позиції.

Але потрібно розуміти: на одного бійця на передовій припадає 7–10 людей тилового забезпечення. Це кухарі, зброярі, ті, хто готує боєприпаси, управління, військові на ротації, інженери, які будують укріплення й бліндажі на першій, другій, третій лінії. Всі постійно переміщуються.

Для таких завдань підходить практично будь-яка машина, яка може довезти з точки А в точку Б. Буси дуже потрібні — у них можна перевозити вантажі або групи бійців. Тому на кожну задачу є своє рішення. Машин в армії багато, але їх усе одно бракує. Найчастіше працюють пікапи. А на полігон можна доїхати фактично на будь-якому авто.

— Як, на твою думку, розвиватимуться події далі?

— Ми в українській армії твердо переконані й хочемо, щоб в об'єднаній Європі нас чітко зрозуміли: цю війну неможливо завершити переговорами. Ті переговори, що зараз відбуваються, ініційовані Трампом. Він хоче — ми ведемо. Але Росія не хоче миру. Росія не хоче завершувати війну, бо для Путіна це політична смерть. Режим існує, доки триває війна.

Він не може допустити, щоб ці 700 тисяч озброєних людей повернулися до цивільного життя. Уже є випадки, коли вони повертаються з фронту й вчиняють тяжкі злочини. У Росії є історичний досвід 1917 року, коли солдати повернулися з війни й зробили революцію. Путін цього допустити не може.

І потрібно розуміти: війна триватиме доти, доки їхня армія матиме змогу наступати. Те, чим ми займаємося вже чотири роки, — це не лише знищення особового складу противника. Ми знищуємо його наступальний потенціал. Ми вже говорили, що зараз ворог майже не має бронетехніки для системного наступу. Використовує її лише у виняткових випадках.

У 2023 році, коли противник наступав на Бахмут, були випадки, коли вони йшли в атаку ротою — сто піхотинців через поле штурмували наші позиції. Зараз такого немає. Тепер наступають групами по одному, двоє, троє, четверо, п'ятеро. Якщо в штурм іде десять — це вже багато. Таке трапляється рідко.

І війна триватиме, доки вони можуть наступати. Щоб завершити її якнайшвидше, потрібно знищити їхній наступальний потенціал. Це комплексне завдання: знищення живої сили, удар по військовій промисловості, по нафтогазовому експорту.

У Чорному та Балтійському морях — ключові порти. Їхні кораблі, НПЗ, заводи, що виробляють зброю — усе, що працює на економіку війни.

Їхня економіка вже в складному стані. І сьогодні війна — це змагання: що закінчиться швидше — наша здатність оборонятися чи їхня економічна спроможність вести війну.

Їхня економіка ослаблена. Їхня армія теж виснажена. Вони ще можуть наступати. Ми ще можемо оборонятися й знищувати їх. З однієї причини — і ми, і вони освоїли дрони. Ця війна стала війною дронів. За рік-два це буде виглядати майже як у фільмі "Термінатор".

Тому фокус — на знищенні їхнього потенціалу. Це може тривати рік, два, три, чотири — а може й пів року. Але кожен день наближає нас до завершення війни.

А завершиться вона тоді, коли вони перестануть мати можливість наступати.

— До речі, сім'я, яка передала вам автомобіль, дякує вам і розуміє, що ви воюєте також і за чеський народ.

— Колишній генеральний секретар NATO сформулював важливу для європейців думку: Україна платить кров'ю за те, що Путін розпочав війну. Європейці поки що платять грошима. Якщо Україна впаде, Європа опиниться в такій самій ситуації.

Ми не хочемо, щоб Україна впала. Лінія фронту стратегічно не зміниться кардинально. Вона може рухатися, бо противник тисне всіма засобами. Позиція за позицією руйнується — і через це він просувається. Це не тому, що ми просто відступаємо. Так працює війна. Якщо противник вкладає ресурс у наступ, він просувається. Питання — якою ціною.

Я вже озвучував ціну: бувають випадки, коли за 50 метрів просування вони втрачають 100 людей. Ми воюємо. Ми не здаємося. Там, де потрібно зберегти життя, відходимо на підготовлені позиції.

Позицій у нас багато. На четвертий рік війни на гарячих напрямках — як наш — у глибині до 50 кілометрів побудовані оборонні рубежі. Їх вистачить на роки.

Ми готові воювати й десять років, якщо доведеться. Бо в нас немає варіанту погодитися на капітуляцію.

І якщо навіть гіпотетично нас спробують підштовхнути до якогось "референдуму", українська нація не погодиться віддавати свої землі чи визнавати їх російськими. Це наші землі. Наші люди. Наші родичі, друзі.



Авто вже виконує завдання для ЗСУ

Важко уявити, щоб хтось запропонував Чехії віддати частину своєї території. Або Канаді. Або, наприклад, штат Колорадо у США.

Ми не можемо віддати наших людей Путіну, бо знаємо, що відбувається в окупації. Людей убивають, катують, чоловіків мобілізують до російської армії, дітей вивозять. Це задокументовані факти.

У Європі мають розуміти, що відбувається. За песимістичного сценарію подібне може колись початися і в Польщі, і в Чехії.

На окупованих територіях людей фактично змусили взяти російські паспорти. Без нього неможливо отримати медичну допомогу, роботу, соціальні послуги. Як тільки чоловік призовного віку отримує паспорт — приходить повістка. Йому обіцяють службу "в тилу", на кухні. Тиждень підготовки — і його відправляють штурмувати наші позиції.

І дедалі частіше, коли ми беремо полонених, це українець із Донбасу, який не виїхав під час окупації. Або ще гірше: під час окупації це була дитина 15 років. Виповнилося 18 — його мобілізували. У кращому випадку ми беремо його в полон. У гіршому — він гине від удару FPV-дрона.

Це жахлива реальність. Як і постійні удари по енергетичній інфраструктурі, по залізниці. Ракетний удар — приїжджають рятувальники — другий удар по тих самих координатах. Удари по лікарнях, дитячих садках. І частина цивілізованого світу закриває на це очі.

Єдиний спосіб це зупинити — нарощувати колективні зусилля зі знищення військового потенціалу агресора.

У Другій світовій союзники бомбили військову інфраструктуру Німеччини, поки вона не втратила здатність наступати й оборонятися. Потім зайшли в Берлін, і режим упав. Можливо, і ця війна завершиться тоді, коли Путін втратить можливість вести її — або втратить владу.

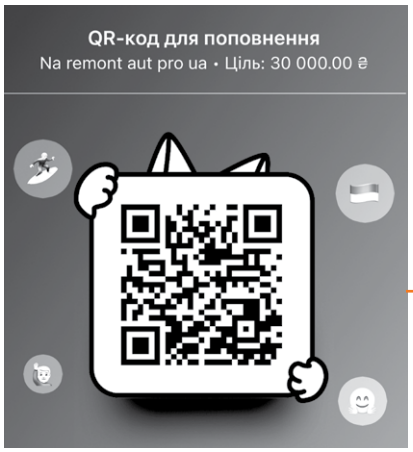
Якщо ж зараз підписати якийсь "мир", Путін п
пичить ресурси й нападе знову. Можливо — на
ни Балтії. Можливо — на Польщу. Можливо — на
держави. Йому потрібно показувати, що він
нападати.

Тому потрібно нарощувати наші можливості
щувати противника стільки, скільки буде потр
Нам потрібні літаки, вертольоти, ракети, буд
допомога.

**— Ми це бачимо. І я переконаний, що більш
із нас допомагає. І ви маєте ще один доказ ц
Дякую за розмову.**

— Дякую за ваш час. Тримайтеся.

Дякую, що приїхали. ■



**Підтримати з
на ремонт
наступного а
для 3-ї штурм**

21. 5. ’26

Vyshyvanka Day

Tržní náměstí už popáté ožije oslavou ukrajinské kultury, tradic i současného komunitního života v Česku.

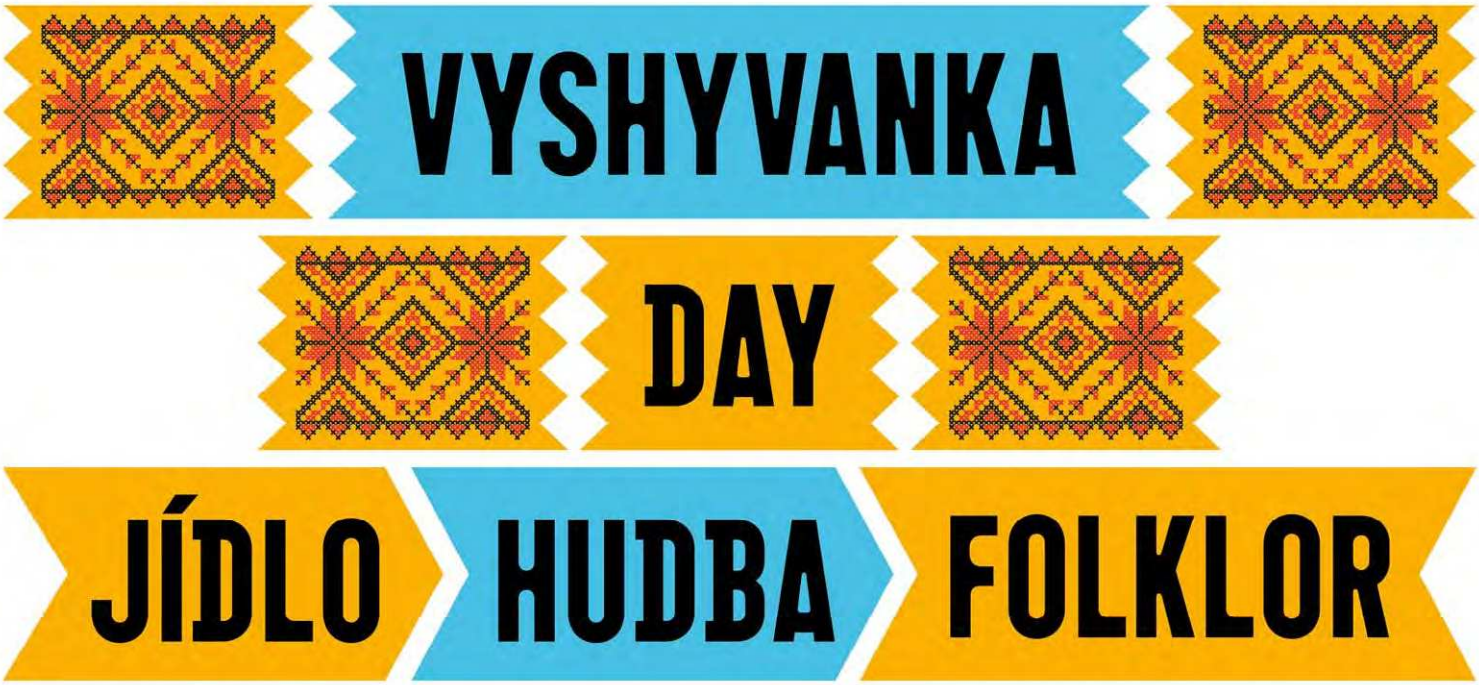
Kdy

21. 5. ’26

11:00–22:00

Kde

Tržní náměstí

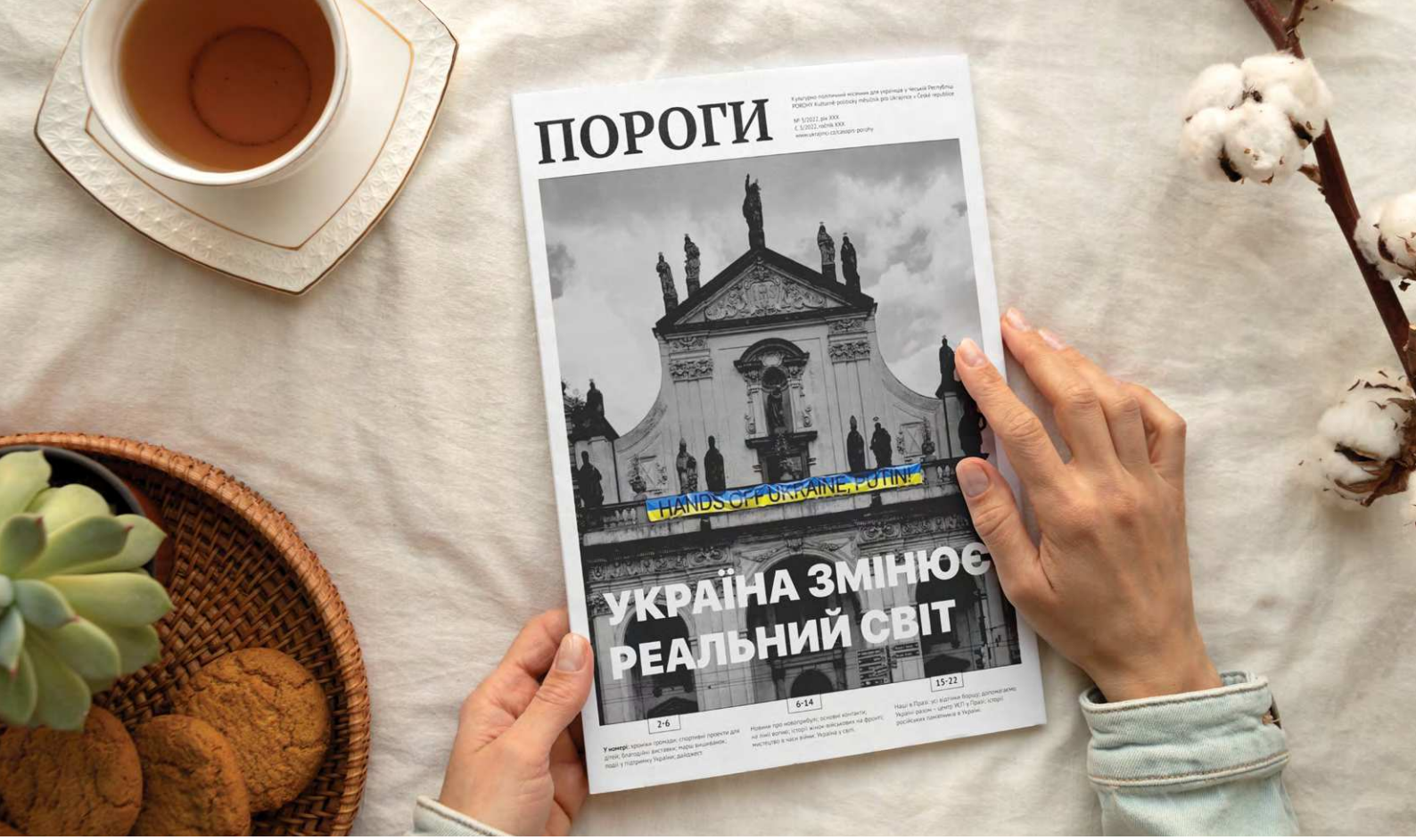


organizace pro pomoc uprchlíkům

HOLEŠOVICKÁ TRŽNICE

Spolek Archetyp Farmářské tržiště Praha

Velvyslanectví Ukrajiny v České republice



Посилання на часопис

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА "ПОРОГИ" ВСЬОГО ЗА 700 CZK / РІК РАЗОМ З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ

QR Platba

Замовити часопис можна так:
вислати кошти на рахунок: **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату та адресу замовника.

Інформація: **editorial@porohy.cz**
або на: **porohy.cz** чи **ukrajinci.cz**



Як отримати подарунковий сертифікат

1. **Замовте сертифікат**
   - Напишіть нам на **editorial@porohy.cz** або
   - в дірект **@porohyjournal** (Instagram /Facebook).

2. **Отримайте сертифікат**
   - Ми надішлемо вам електронну або друковану версію сертифіката (на вибір).

3. **Активація підписки**
Власник активує його листом на **editorial@porohy.cz** із темою **"Активація сертифіката Пороги"**, зазначивши: ім'я, прізвище адресу доставки журналу

Готово! Журнал приходитиме поштою протягом року.